

PARK - BAHÇE MİMARİSİ ÇİZİM TEKNİĞİ

Yazan :

Prof. Dr. Necati ÖZÇELİK

Her mühendislik dalının kendisine göre ayrı bir çizim tekniği özelliği vardır. İnşaat resimlerini, makine parçalarında ayırmak gerektiği gibi genel mimariyide, park-bahçe ve peyzaj mimarisinden ayrı düşünmek icap eder.

Park, bahçe ve peyzaj mimarisi, inşaat bilgisinin bir devamıdır. Bina tipine uygun bahçe tanzim etmek, bunu civara uydurmak tamamen ayrı bir san'at dalıdır. Bunu düzenleyebilmek için herşeyden önce ağaç, ağaçcıkların dikimi, çimen ve çiçek gibi süs bitkileri hakkında genel bir bilgiye sahip olmak gerekir. Ayrıca yolların, allelerin oyun alanlarının yapılması ve sulanması işlerinin de bilinmesine ihtiyaç hasıl olmaktadır.

Ağaç ve ağaçcıklar, uzun ömürlü olmaları sebebiyle dikildikleri yerde senelerce kalırlar ve yavaş yavaş gelişirler. Bunların yetiştirme muhitlerine gösterecekleri intibak, daha önceden bilinmelidir. Bu itibarla park ve bahçe tanzimi ile civarın peyzaj durumunu düzenleyen Mühendis ve Mimarların, inşaat bilgileri yanında botanik ve flora bilgisinin de yer alması icap eder. İşte bu zaruret, canlı tabiatın plânlanmasında bir özel san'at dalının ve bunun yanında ayrı bir çizim tekniğinin meydana gelmesine yardım etmiştir.

Ağaçların, çimen ve çiçeklerin estetik vasıflarını kapsamı içine alan park, bahçe ve peyzaj mimarisinin çizim tekniğini, *canlı tesis çizimi* ve *cansız tesis çizimi* olmak üzere iki esas bölümde toplamak icap eder.

I — CANLI TESİS ÇİZİMİ

Bir sahanın park ve bahçe olarak tanziminde kullanılan ağaç, ağaçcık gibi yeşil varlıkların hepsine birden canlı tesis adı verilir.

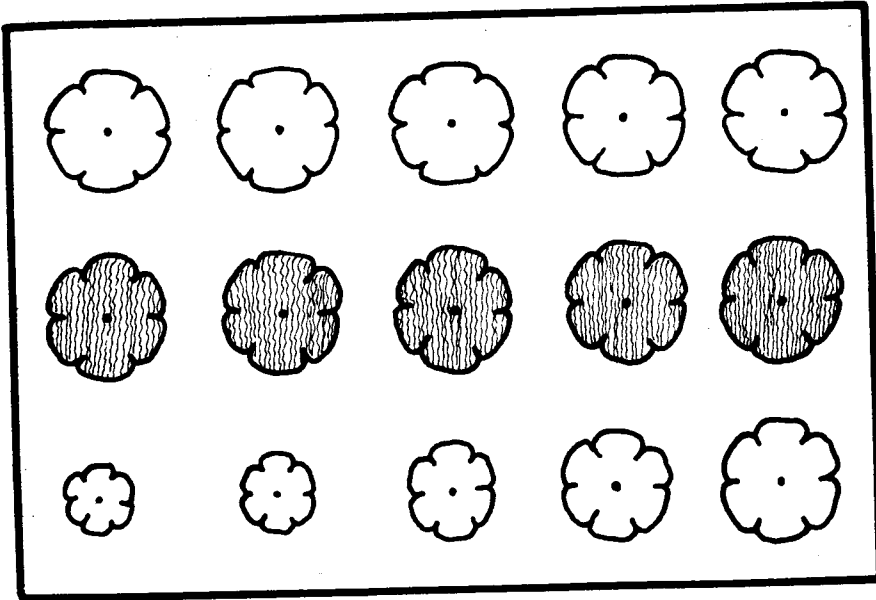
Bunlar çizim alanı üzerinde şu şekilde gösterilir:

1 — DAĞINIK AĞAÇLARIN ÇİZİMİ

Ağaçlar, park ve bahçelerde şuraya buraya serpili olarak veya yol ve alle kenarlarına sıralanmış bir şekilde dikilirler. Bunlar morfolojik yönden başlıca iki kısma ayrılırlar. Yapraklı ağaçlar, ibreli ağaçlar (iğne yapraklı ağaçlar).

a — Yapraklı ağaçların çizimi: Bu cins ağaçlar, ufak veya büyük halde gelişen ve ekserisi Sonbaharda dökülmeye başlayan yapraklar ihtiva ederler. Bunların başlıcaları Meşe (Quercus), Kayın (Fagus), Gür-gen (Corpinus), Akasya (Acacia), Akçaağaç (Acer), Söğüt (Salix), Kestane (Castanea) ve Çınar (Platanus) cinsleridir.

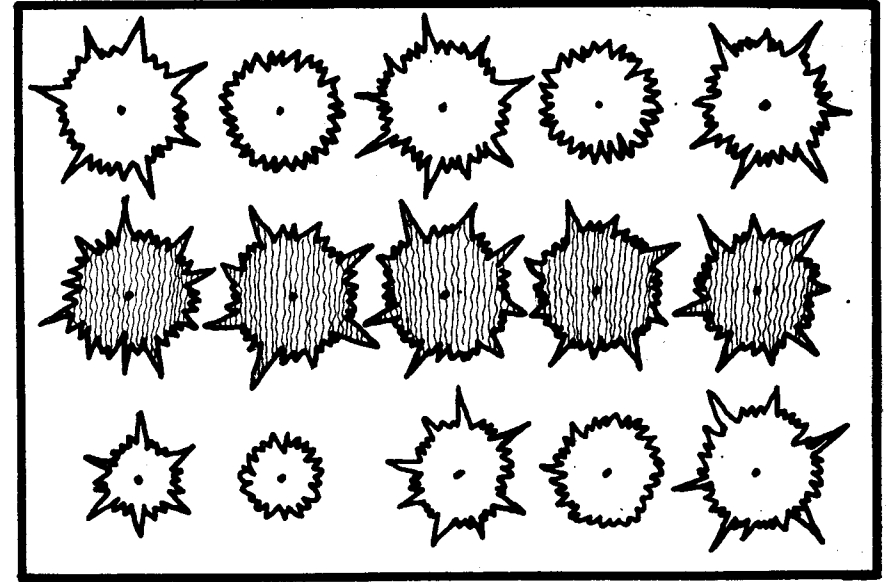
Bunları belirtmek için önce pergel ile yuvarlak yardımcı daireler çizilir (Resim: 1). Çizilen ağacın yaprakları gözönünde bulundurularak çevre, yardımcı hatlara bağlı kalınarak mümkün olduğu nisbette serbest ve oynak çizgilerle belirtilir. Tepe genişliği ortası, gövdeyi göstermek maksadıyla bir nokta ile veya ufacık bir daire ile işaretlenir. Çevrenin iç kısmı lüzumu halinde yukardan aşağıya uzun ve kesik zikzag çizilen paralel çizgilerle taranır. Bu tip çizilen yapraklı ağaç şekilleri, bazı hallerde karşılıklı hilâllendirilmiş olarak tersim edilir. Dağınık yapraklı ağaçlar, çevrenin göz kararı ile beş, altı parçaya bölünmesi ve her parçanın iç tarafta girinti meydana getirmesi şeklinde çizilir.

Resim : 1

b — İbreli ağaçların çizimi: Bu cins ağaçlar, genel olarak kışın yapraklarını dökmedikleri için bütün sene yeşil olarak kalırlar. Bunların başlıcaları Çam (Pinus), Gökmar (Abies), Lâdin (Picea) ve Sedir (Cedrus) gibi cinslerdir. Yaprak teşekküllerine uyularak çizim şekillerine göre uydurulur.

İbreli ağaç türlerini belirtmek için pergel ile yardımcı daireler çizilir. Bu daire yarıçapların yapraklı ağaçlarınkinden daha küçük olmasına dikkat edilir (Resim: 2). Yardımcı daire çevresi üzerine, radyal

Resim : 2

istikamette kısa ve uzun zikzaglar yapılır. Bu zikzaglar radyal istikamette alınmadığı takdirde yuvarlak şekil, ağaçtan ziyade döner teste-reye benzer. Çevresi kısa zigzaglardan müteşekkil çizimler, genellikle Çam (Pinus), Porsuk (Taxus), Ardiç (Juniperus), Mazı (Thuja), Servi (Chamaecyparis) gibi ağaç cinslerini belirtmeye yardım eder. Koyu görünümlü bu ağaçlar çizildikten sonra yardımcı dairenin iç kısmı, dikey ve eğik yönde sık olarak taranır. Bu taramaların güzel görünmesi için ince, uzun ve kesik çizgilerden oluşmasına dikkat edilir. Çevresi uzun zikzaglardan ibaret çizimler, genellikle Gökmar (Abies), Lâ-

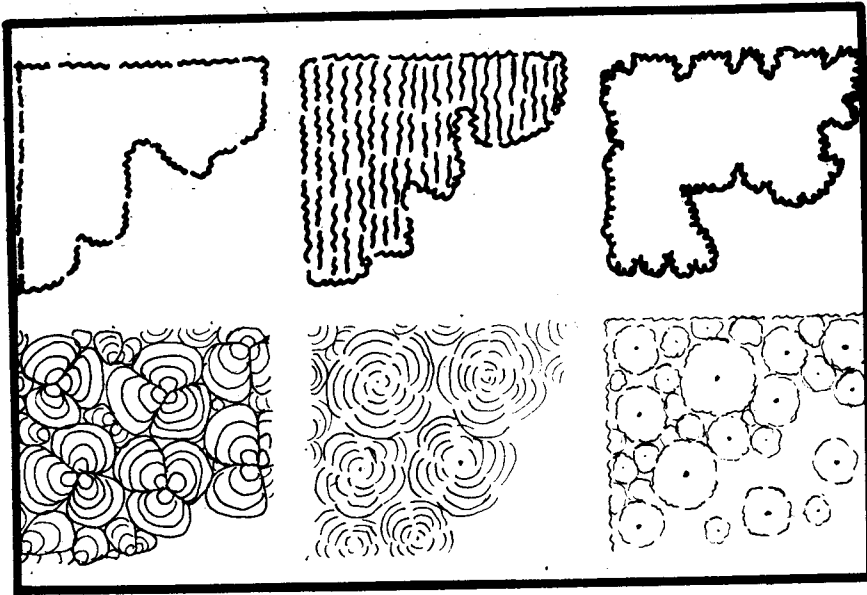
din (Picea) ve Melez (Larix) gibi cinsleri belirtir. Bunlar çevre boyunca devam eden kısa zikzakların yanısıra merkez istikametinde fazlaca uzantı yapan sivri ve uzun çıkıntılardan teşekkül eder. Çevre ortası taranmaz ve daire noktalanır veya ufacak bir daire ile belirtilir.

2 — TOPLU AĞAÇ ALANLARIN ÇİZİMİ

Ekseriyle binalardan uzak olarak tesis edilen toplu ağaçlık alanlar, ağaç türüne göre genel olarak ya yapraklı ağaç gruplarından veya ibreli ağaç gruplarından teşekkül eder.

a — Yapraklı ağaç alanları: Ağaçların bariz bir şekilde görünmesi için birbirlerinden uzak dikilmeleri gerekir. Sık dikilen ve gruplar teşkil eden ağaçlar, ağaçlık alanları meydana getirirler.

Yapraklı ağaç alanları, hafif dalgalı veya arasına iç trafa doğru yapılan derin zikzaklı şekillerle sınırlandırılır (Resim: 3). Renkli ola-

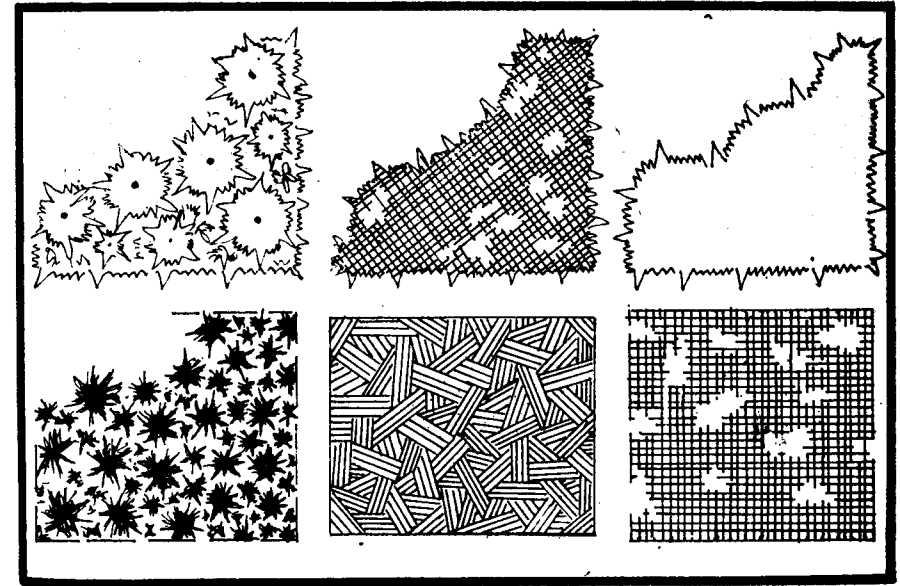
Resim : 3

rak boyanması istendiği hallerde ağaçlık alanlar, şekillendirilmeden beyaz bırakılır. Ağaçlık alanlar, en basit olarak yukarıdan aşağıya hafif dalgalı indirilen, sık tarama çizgileriyle belirtilir. Üç ve dört yapraklı

yonca gibi ve eksantrik merkezli daireler şeklinde veya daha karartılmış olarak gül yaprakları gibi bir merkez etrafında toplanmış biçimde de gösterilir. Bunlardan başka, alan üzerine küçük, büyük ve ekseri birbiri içine giren yardımcı daireler çizilir. Yapraklı ağaç çizimine uygun görünüşlü şekiller, bu daire çevreleri üzerinde oynanmak suretiyle meydana getirilir.

b — İbreli ağaç alanlarının çizim : Genel olarak kışın yapraklarını dökmeyen ağaçlardan teşekkül eden bu ibreli ağaçlar veya iğne yapraklı ağaç alanları, alleler tarafından bölünür. Meydana gelen ağaç gruplarının güzel bir şekilde görünmesi için aralıklı dikilmesine çalışılır.

İbreli ağaç alanları, çok derin olmayan hafif zikzaklı şekillerle sınırlandırılır (Resim: 4). Renkli olarak düzenlenecek park ve bahçe

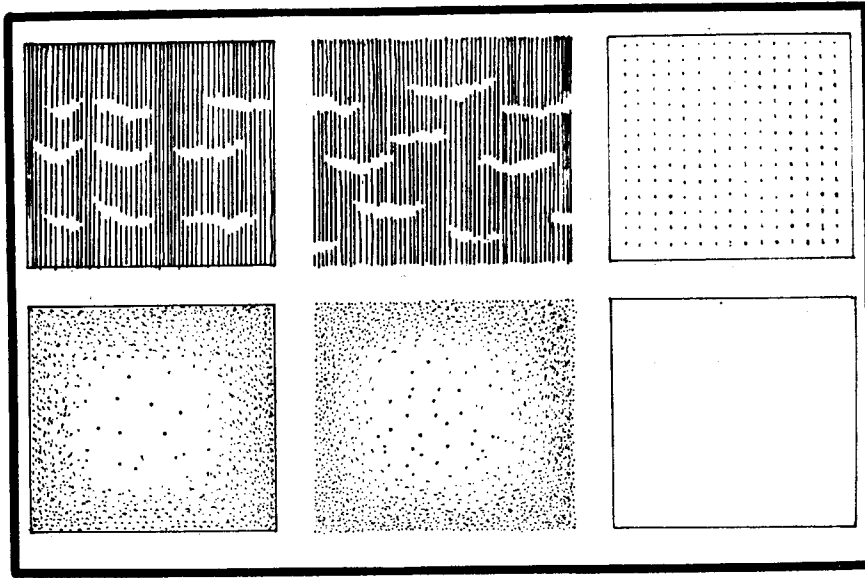
Resim : 4

plânlarında ağaçlık alanlar boş bırakılır. İbreli ağaç alanların şekillendirilmesinde dik, yatay ve eğik kesintili doğruların birbirini çapraz şekilde kesmesiyle meydana getirilen zeminler kullanılır. Bazı hallerde dört paralel kısa çizginin yer değişmesiyle adeta bir örgü biçiminde

teşekkül eden şekillerle belirtilir. Alandaki ağaçların durumuna göre sıklaştırılan ve seyrekleştirilen çarpı işaretleri de toplu ağaç alanların gösterilmesinde faydalanılır. Ayrıca, yapraklı ağaç gruplarında olduğu gibi küçüklü, büyüklü ve ekserisi birbiri içine giren yardımcı daireler çizilir. Münferit ibreli ağaçlarda olduğu gibi daire çevresi, radyal istikametteki zikzaklarla belirtilir. Ağaç cinslerine göre taranır veya çevre üzerindeki zikzaklar belirli olarak yukarı doğru uzatılır.

3 — ÇİMENLİK ALANLARIN ÇİZİMİ

Çimenlik alanlar, her şekildeki park ve bahçelerin en önemli yeşil kısmını teşkil ederler. Zira yeşil kısımlar, insanlara sukûnet, ferahlık verir dinlendirir. Park ve bahçe plânları üzerinde bunlar muhtelif şekillerde belirtilir (Resim: 5).

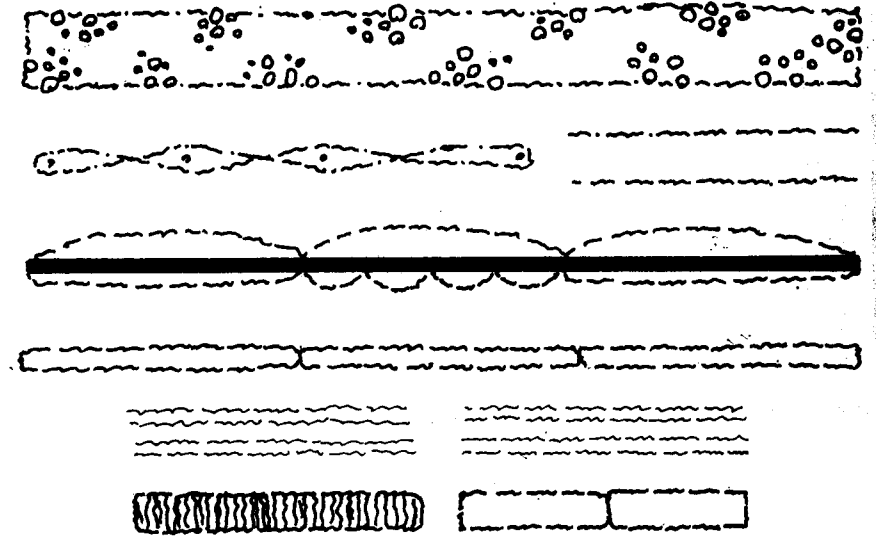
Resim : 5

Park, bahçe plânlarında çimenlik sahalar, bazan renkli olarak gösterilir. Renkli yapılmadığı hallerde nokta veya kesik taranan çizgilerle işaretlenir. Noktalama suretiyle meydana getirilen çimenlik alanları, yol kenarlarında sık noktalanır ve orta kısımlara gidildikçe tedricen seyrekleştirilir. Veyahut sınırlanan yol kenarı hatlarından orta kısımla-

ra kadar bütün sahanın mütesaviyen noktalanması şeklinde gösterilir. Bunların yanında çimenlik alanlar, 5 mm. aralıkla yukarıdan aşağıya paralel çizilen kesik yardımcı çizgilerden faydalanılarak belirtilir. Taramalar arasındaki kesintiler, zemine ayrı bir özellik verir. Yol kenarları doğrularla işaretlenir veya paralellerle sınırlanır.

4 — ÇİÇEK TARHLARININ ÇİZİMİ

Park ve bahçelere güzellik vermek ve bazı yol kenar ve ortalarını süslemek maksadıyla çiçek tarhları yapılır. Çiçek kümeleri, bu tarhlar üzerinde ufak yuvarlak şekillerle belirtilir (Resim: 6). Çiçek tarhları,

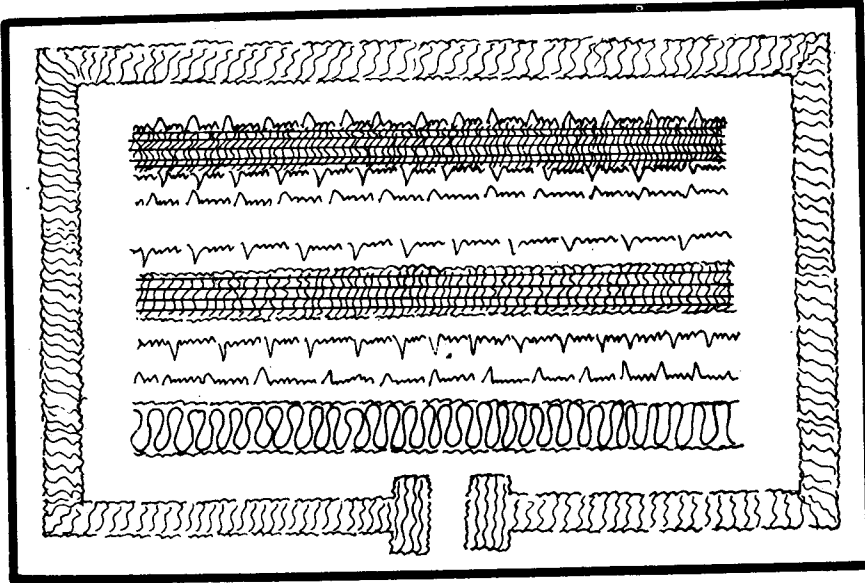
Resim : 6

resimin üstündeki olduğu gibi çitsiz bir şekilde düzenlenir veya kenar kısımları canlı bir çitle sıralanır. Çizgilerin düz olmamasına ve bilhassa tabiata uygun düşmesine çok dikkat edilmelidir.

Çiçek tarhlarının tanzimi sırasında uzun saklı çiçekler, açık tarhların orta tarafına, bina yanındaki ağaç ve ağaççıklarda ise kenar kısımların uzaklarına isabet edecek şekilde tertiplenir. Küçük parterlerde aynı zamanda çiçek açan cinslere, büyük parterlerde değişik zamanlarda çiçek açan cinslere yer verilmelidir.

5 — CANLI ÇİTLERİN ÇİZİMİ

Canlı çit olarak isimlendirilen yeşil çitler, park ve bahçelerde sınırlandırma işlerinde faydalanılır. Bunlar 0,20 - 0,40 m. yüksekliğinde olabileceği gibi 5,0 - 6,0 m. irtifaya yükselenleri de vardır. Kısa boyları çiçek tarhlarını çevrelemek için kullanılır. Canlı çitler budanarak şekillendirilir (Resim: 7).

Resim : 7

Canlı çitler yapraklı, ibrelili ağaç ve ağaçcıklardan terakküp ederler. Tabiattaki terkiğine göre paralel çizgilerle belirtilir. Dalgalı çizgili çitler yapraklı ağaçları, sivri çıkıntı ile gösterilen çizgiler, ibrelili çitleri gösterirler. Orta kısımları düz bırakılır, helezonlandırılır veya çapraz taranır. Yayaların geçmesi için bir çit geçidi bırakılır. Maksada göre çit penceresi, ve çit kemeri tertiplenir ve çizimde belirtilir.

II — CANSIZ TESİS ÇİZİMİ

Park ve bahçelerde halkın rahatını ve emniyetle gezmelerini temin etmek için yapılan dikenli tel ve buna benzer sınır çitleri, yollar, köp-

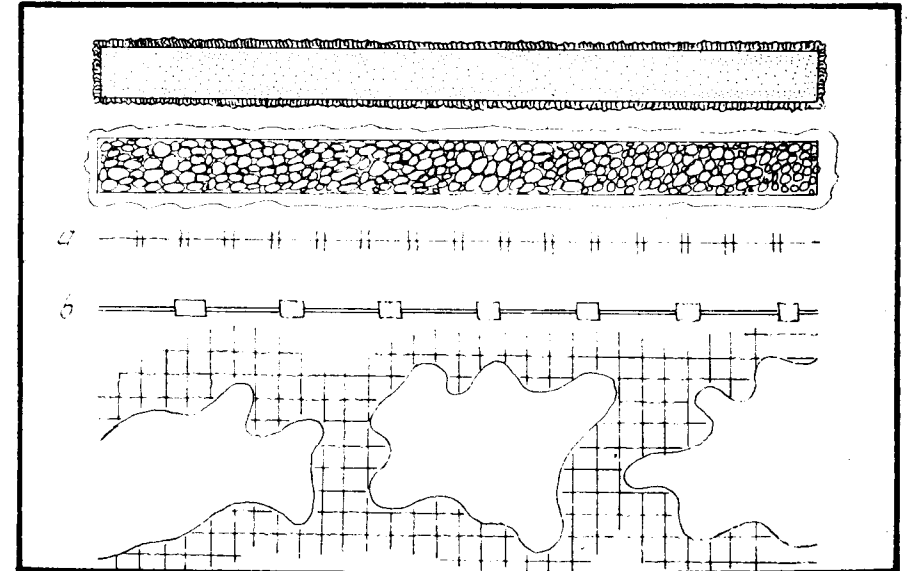
rüler, kamerye, pergola ile oturma yerleri ve bahçe evleri, cansız tesis grubuna dahil edilen belli başlı tesislerdir. Bunlar, yapımlarındaki özelliğe ve çizim tekniğine uyularak belirtilir.

1 — SINIR ÇİTLERİ ÇİZİMİ

Ağaç ve ağaçcıklardan meydana gelen canlı çit tesisleri yanında, onları muhafaza etmek veya ayrı bir sınırlama düzeni sağlamak maksadiyle faydalanılır. Bunlar yerine ve maksada göre şu şekillerde yapılırlar.

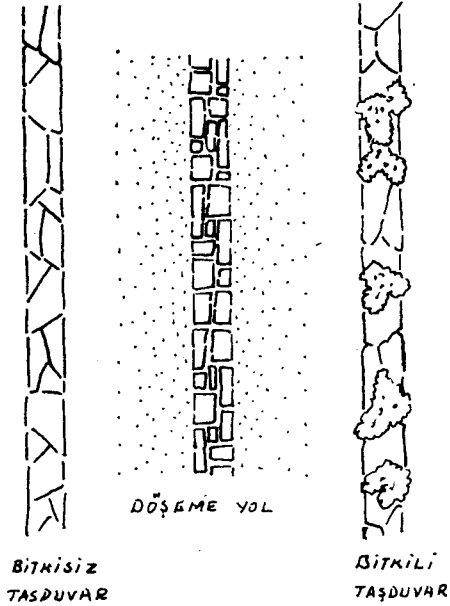
a — Kafesli ve dikenli tel çizimi: Park ve bahçelerin etrafını sınırlamak ve çimenlik alanları korumak için kafesli tel veya dikenli tel kullanılır. Bunlar doğru üzerine ve muayyene aralıkla bu istikamete dik kesik paralel çizgiler şeklinde çizilir (Resim : 8 a).

b — Tahta çit çizimi: Muayyen aralıkla zemine çakılan tahta kazıkların arasına, ince dalların paralel veya dikine örülmesinden meydana getirilir. Kazık babalar, lüzumu halinde betondan yapılır (Resim: 8 b).

Resim : 8 a , b

c — Taş duvar çizimi: Park ve bahçeleri dayanıklı ve sağlam bir şekilde ve emniyetle muhafaza altında bulundurmaya gerektiği ve taş malzemenin ucuz ve kolay temin edildiği hallerde taş duvarlardan faydalanılır. Bunların çizim tekniği bilindiği gibi yapılır. Çeşitli tarzlar da inşa edilen duvarlar, göze güzel görünmek amacıyla yeşil bir örtü ile kısmen veya tamamen süslenir (Resim: 9).

Resim : 9

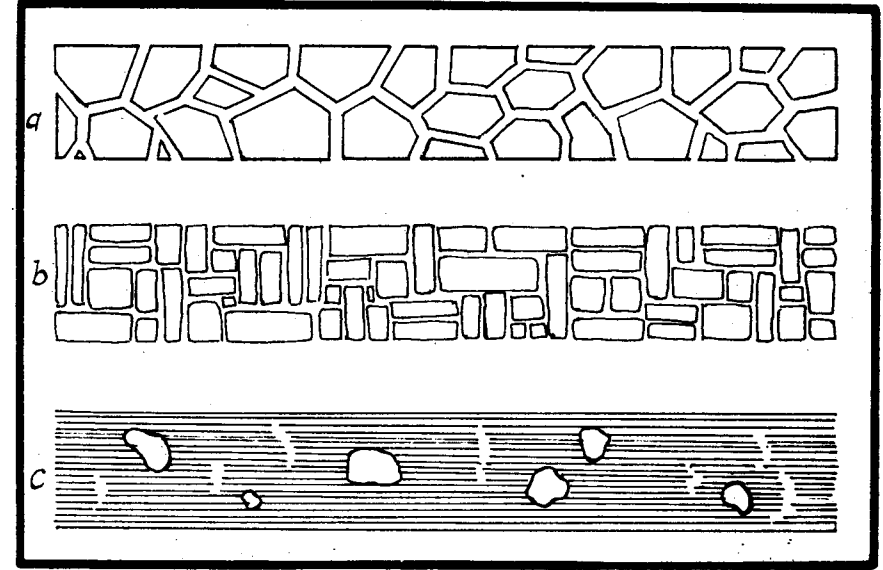
2 — YOLLARIN ÇİZİMİ

Park ve bahçe yolları, mıntıkanın iklim şartlarına ve zeminin durumuna bağlı olarak yapılır. Buraların gezinti ve istirahat yeri olduğu gözönüne getirilerek yollara uygun bir genişlik ve özel bir yapı tekniği tatbik edilir.

Belli başlı yollar şu şekilde çizilir.

a — Taş mozaik yollar: Üst yüzü düz ve pürüzsüz taşlar, olduğu gibi veya şekillendirilerek ve zemine serilen bir kum tabakası üzerine döşenir (Resim: 10 a). Her taş, diğeriyle aralıklı olarak çizilir.

b — Köşeli taş yollar: Levha halinde yontulan 4-8 cm. kalınlığındaki taşlar, zemin üzerine döşenir. Kare ve dikdörtgen biçimindeki bu taşlar, çizimde gösterildiği gibi araları biraz açık olarak oturtulur (Resim: 10 b).

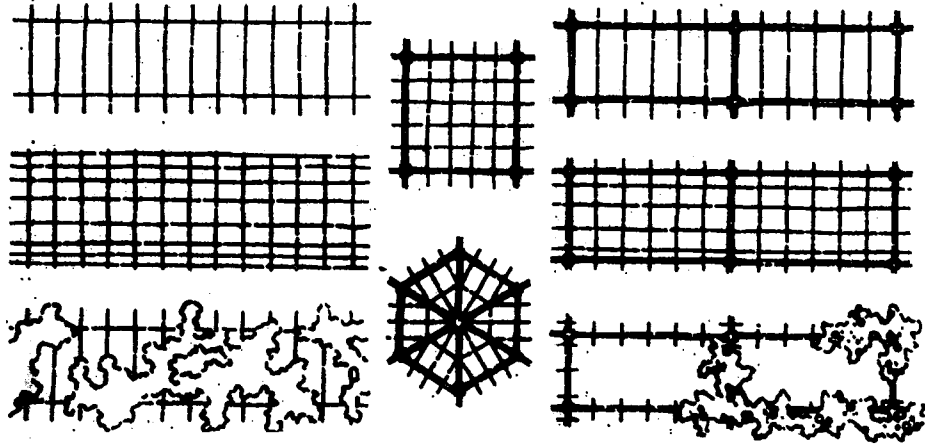
Resim : 10 a, b, c

c — Sekmetaş yollar: Levha halindeki yassı taşlar, zemin üzerine birer adım aralıklarla yerleştirilir. Aralıklar çimenle örtüldüğünden sadece belirli mesafede yerleştirilen taşlara basılarak yürünür (Resim : 10 c).

3 — PERGOLA ve KAMERİYALAR

Bunlar, park ve bahçelerin süslenmesi için ekseriyetle ağaç malzemenin ve bazı hallerde çubuk demirden yapılan basit tesislerdir. Pergolalar, giriş ve çıkışlara iskelet tarzında yapılır ve muhtelif sarılcı bitkilerle kapatılarak süslenir. Kameriyalar ise çardak biçiminde

şekillendirilir. Üstü saz, kamyş veya tahta ile kapatılır ve etrafı sarılıcı bitkilerle örtülür (Resim: 11).

Resim : 11

BİBLİYOGRAFYA

1. Chenchine A. : Park ve Bahçe San'atı (Tercüme: İsmail Eraslan) Orman Genel Müdürlüğü Yayını 1946
2. Crowe, S. : Garden design 1963
3. Hubbart, H. Kimball, T. : Landscape design 1969
4. Pamay, B. : Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi İ. Ü. Orman Fakültesi Yayını. 164/1640 .. 1971
5. Pamay, B. : Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi Ders Notu 1970 İstanbul
6. Silvikültür - Parkçılık : Bahçe Plânları Tersimat Tekniği Silvikültür-Parkçılık Dersi 1946
7. Volger, E. : Techniques of Landscape Architecture 1967
8. Whitehead, G. E. : Garden design and Construction 1966